

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційне дослідження Чумака Євгенія Сергійовича
на тему «Інформаційні ресурси публічних бібліотек України в
умовах цифровізації», подану на здобуття ступеня доктора філософії зі
спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»

Актуальність теми дослідження. Українська бібліотечна галузь як важливий чинник зовнішньополітичної ідентичності держави зазнає значних трансформацій під впливом насамперед таких зовнішніх факторів, як цифровізація усіх сфер життя, соціально-політичні та економічні перетворення, організація територіальних громад, втілення у бібліотечну практику сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, упровадження інновацій, запровадження апробованого кращого світового досвіду.

Цифровізація відкриває широкі можливості для бібліотечно-інформаційної сфери задля найповнішого задоволення сучасних інформаційних запитів користувачів через значне зменшення витрат часу та людських ресурсів як на пошук потрібної інформації, так і на надання доступу до неї.

Дисертація Чумака Є. С. виконана у рамках цільових комплексних програм науково-дослідницької роботи Київського національного університету культури і мистецтв «Актуальні проблеми інформаційно-комунікаційної науки й освіти» (державний реєстраційний номер 0118U100212) та «Бібліотечна, інформаційна та архівна справа як предмет комплексного дослідження: теорія, історія, практика» (державний реєстраційний номер 0124U001231) і пов'язане з планом наукової і навчально-методичної роботи кафедри інформаційної діяльності та зв'язків з громадськістю КНУКіМ.

Наукова новизна результатів проведених досліджень та їх наукова обґрунтованість.

Наукові положення, що містяться в дисертаційному дослідженні, є аргументованими, ґрунтуються на релевантній методології, спираються на

сучасні дослідження провідних вчених галузі. Дисертація характеризується новизною, зокрема: вперше обґрунтовано значення і роль публічних бібліотек України у формуванні національного інформаційного простору.

Розглянуто цифровізацію як дійовий інструментарій розбудови інформаційних ресурсів публічних бібліотек України в умовах воєнного стану. Досліджено систему формування інформаційних ресурсів публічних бібліотек України. Аргументовано потребу створення єдиної платформи для доступу користувачів до інформаційних ресурсів усіх публічних бібліотек України.

Представлено основні етапи впровадження цифрових технологій у бібліотечну галузь України та розвиток на цій основі інформаційної взаємодії на всіх рівнях комунікації (від міжнародної до регіональної). Обґрунтовано інноваційні стратегії українських публічних бібліотек зі створення консолідованого інформаційного ресурсу.

Автором уточнено терміносистему предметної галузі, зокрема поняття: «інформаційний ресурс», «бібліотечно-інформаційний ресурс в умовах цифровізації» та «інформаційний ресурс публічних бібліотек».

Практичне значення одержаних результатів. Матеріали дисертаційної роботи мають практичне значення і полягають у тому, що наукові висновки та результати дослідження суттєво доповнюють і збагачують сучасні знання про сформовані інформаційні ресурси публічними бібліотеками України в умовах цифровізації. Результати дисертації можуть бути застосовані у бібліотечній практиці як науково-методична база діяльності окремої книгозбірні зі запровадження інформаційно-комунікаційних технологій в обслуговуванні користувачів та інтерактивної електронної комунікації з ними у соціальних мережах. Їх доцільно використати у навчальному процесі профільних закладів вищої освіти, зокрема в системі підготовки та перепідготовки фахівців зі спеціальності В13 «Бібліотечна, інформаційна та архівна справа», для оновлення змісту навчальних компонент бібліотекознавчого циклу.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів і восьми підрозділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел і додатку. Загальний обсяг дисертації – 222 сторінки, з них основного тексту – 174 сторінок; список використаних джерел – 274 позиції.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено об'єкт, предмет, завдання, методологію, сформульовано наукову новизну, теоретичне та практичне значення дослідження, зазначено апробацію результатів дослідження, відомості про публікації здобувача, структуру й обсяг дисертації.

У першому розділі «Теоретико-методологічні засади дослідження» проаналізовано стан наукового розроблення теми щодо діяльності бібліотек України в умовах інформатизації та цифровізації, представлено систематизовану джерельну базу еволюції уявлень про сформовані інформаційні ресурси публічними бібліотеками України, теоретико-методологічні засади та уточнено поняттєво-категорійний апарат дисертації.

У другому розділі «Вплив цифрових технологій на формування інформаційних ресурсів бібліотек» доведено, що запровадження інформаційно-комунікаційних технологій у діяльність публічних бібліотек призвело до вирішення внутрішніх технологічних завдань, створення клієнтоорієнтованих та сервісних технологій обслуговування, генерації власних інформаційних продуктів і послуг, забезпечення доступу до ліцензійних ресурсів. Все це стало можливим із широким впровадженням технічних засобів і програмних технологій. Встановлено, що до перспективних сучасних технологій, які визначають перспективи розвитку засобів інформаційно-комунікаційного забезпечення, фахівці відносять мобільні технології, цифрові ресурси, штучний інтелект, сенсорні інтерфейси, візуалізацію даних.

У третьому розділі «Специфіка формування національного інформаційного простору в умовах цифровізації» увагу зосереджено на

електронних бібліотеках, які формуються на сайтах українських публічних бібліотек і є комплексними інформаційними системами, що мають своїм завданням накопичення, зберігання та ефективне використання документів, представлених в електронному вигляді задля вирішення просвітницьких, наукових і довідкових завдань, спрямованих на задоволення користувацьких потреб в інформації та дозвіллі. Доведено, що сьогодні потребує уваги вироблення єдиних підходів щодо формування електронних бібліотек, яке має базуватися на координації та кооперації зусиль, адже загальноукраїнський електронний ресурс має формуватися як розподілений, зі створеними взаємопосиланнями на ресурси інших учасників, на базі єдиного технологічного забезпечення.

Висновки дисертації містять узагальнені положення отриманих результатів дослідження, вони чіткі, логічно обґрунтовані, відповідають поставленим завданням і меті дослідження.

Список використаних джерел доволі репрезентативний і відображає належний рівень опрацювання досліджуваної проблематики. Оформлення списку відповідає вимогам Національного стандарту України 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання».

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій у наукових публікаціях. За темою дисертації опубліковано 10 одноосібних наукових праць здобувача, з них 3 статті у виданнях, включених до Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б») за спеціальністю 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа, 7 публікацій у збірниках матеріалів міжнародних і всеукраїнських конференцій. Наукові праці, опубліковані за темою дисертації, містять науково обґрунтовані результати відповідно до поставлених завдань і характеризуються логічністю, аргументованим викладом матеріалу та його якісним складом.

Оцінка рівня опанування здобувачем методології наукової діяльності. Досягнуті автором результати дослідження є науково достовірними та логічними, що підкріплюється ґрунтовним опрацюванням

законодавчо-нормативної бази, наукових джерел, систематизацією отриманих відомостей і концептуальних положень. Автор засвідчив високий ступінь опанування наукової методології, навичок аналізу, синтезу, що характеризується обраною і застосованою в науковому дослідженні сукупністю наукових методів. Зрештою, це дало змогу виконати всі завдання дослідження та досягнути обґрунтованих результатів.

Дані про відсутність текстових запозичень і порушень академічної доброчесності. Під час рецензування дисертації порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, текстових запозичень без посилань, фабрикацій і фальсифікацій) не виявлено. Дисертація є самостійно виконаною науковою роботою, всі результати дослідження належать автору особисто.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. В цілому позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження, його науковий рівень і здобуті результати, вважаю за доцільне вказати на певні дискусійні положення та висловити окремі зауваження й побажання.

1. На с.171–172 дисертації, узагальнюючи досвід інтеграції інформаційних ресурсів публічних бібліотек України у межах корпоративних проєктів, Ви зазначаєте, що «Вивчення досвіду інтеграції інформаційних ресурсів публічних бібліотек України через формування корпоративних проєктів дає можливість охарактеризувати загальну ситуацію, що склалась нині, як сукупність локальних бібліотечних об'єднань, що виникли у межах певного регіону та здебільшого обмежуються співпрацею або за певним тематичним напрямом діяльності, або видовою спрямованістю». Ви розглядаєте низку публічних бібліотек різних регіонів України. Варто було б навести відмінності у інтеграції інформаційних ресурсів зазначених публічних бібліотек України через формування корпоративних проєктів, якщо звичайно вони є.

2. На с.89 дисертації автор охарактеризував електронну базу документів «Хроніки війни. Факти. Онлайн ЗМІ» Дніпропетровської обласної універсальної наукової бібліотеки імені Первоучителів слов'янських

Кирила і Мефодія, зазначаючи, що станом «на кінець березня 2024 нараховувалось понад 6500 записів». Варто було б подати динаміку зростання записів починаючи з 24 лютого 2022 року.

3. Враховуючи предмет і об'єкт дослідження дисертанту доцільним було винести у додатки порівняльний аналіз результатів дослідження щодо представлення інформаційних ресурсів на сайтах публічних бібліотек та оформити їх у вигляді таблиць, діаграм тощо.

Висловлені побажання та зауваження не є принциповими та не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи Є. С. Чумака, яка виконана на високому науково-методологічному рівні та визначається науковою новизною, теоретичною та практичною цінністю.

Висновок. Дисертація Чумака Євгенія Сергійовича «Інформаційні ресурси публічних бібліотек України в умовах цифровізації», подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», відповідає «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44, та вимогам, встановленим наказом Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12.01.2017р. №40, що дає підстави для присудження Чумаку Євгенію Сергійовичу наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа».

Рецензент:

кандидат культурології, професор,
завідувач кафедри інформаційної діяльності та
зв'язків з громадськістю Київського національного
університету культури і мистецтв

Ю. І. Горбань

Підпис *Ю. Горбаня* за свідченням

Начальник ВК *Ю. Горбань*

“ ” 20 2024 р.

